

Новіков О.В.,
*Заслужений юрист України,
Народний депутат України VI скликання,
Член Комітету Верховної Ради України по боротьбі
з організованою злочинністю та корупцією
м.Київ*

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Одним із найскладніших викликів, що стоять перед Україною на шляху економічної, політичної та культурної інтеграції у європейську спільноту, є запобігання та мінімізація корупції в державі. Перехідний етап розвитку суспільства та держави, відсутність злагодженої системи державного управління, дієвого антикорупційного законодавства, а також громадського контролю забезпечили проникнення корупції у всі сфери суспільного життя. Не зважаючи на те, що останнім часом щодо цього явища ведеться серйозна протидія зі сторони, насамперед, органів державної влади, у тому числі правоохоронних органів, інститутів громадянського суспільства, все ж позитивні результати незначні. Для успішної боротьби з корупцією необхідно застосовувати комплексний підхід до вирішення цієї проблеми, вивчати та впроваджувати позитивний досвід запобігання корупції, а також проводити ґрунтовні теоретичні дослідження цього явища. Лише свідоме впровадження заходів з подолання корупційних явищ, чітке розумінням суті корупції як об'єкта, на який спрямовується та чи інша дія, може принести бажаний результат.

Масштаби поширення корупції в Україні не зменшуються протягом тривалого часу всупереч антикорупційним заходам. Корупційні відносини руйнують засади публічності та суспільної довіри до влади, у т.ч. місцевої та регіональної. У системі публічного управління корупційні прояви мають місце під час формування бюджетів державних або місцевих, при виконанні державних закупівель, виконання будь-яких робіт за держзамовленням. Унаслідок негативного впливу корупції порушується діловий клімат, спотворюються засади ринкової конкуренції, порушуються принципи прозорості приватизації державного майна, гальмується розвиток підприємництва. До невирішеної раніше частини поставленої загальної проблеми слід віднести непоширення поняття корупції на дії третьої сторони (посередника), яка пропонує неправомірну вигоду службовій особі з метою схилити її до протиправного використання службових повноважень задоволення інтересу фактичного контрагента службової особи. Залишається також недостатньо розробленим питання кола суспільних відносин, які охоплює досліджуване поняття.

Вирішення цієї проблеми постійно посилюється з урахуванням вимог ГРЕКО та євроінтеграційного курсу України. Типовими наслідками впливу корупції на систему публічного управління є:

- поширення практики усунення територіальних громад від формування бюджетної політики та розробки програм територіального розвитку, що реалізуються регіональною владою за принципом ручного управління залежно від зміни поточної ситуації в країні;
- зростання нелегальних форм взаємодії між чиновниками та бізнес-сектором при визначенні об'єктів фінансування та здійснення державних закупівель;
- зловживання повноваженнями у користуванні місцевими ресурсами, насамперед земельними тощо.

Корупція в Україні гальмує формування системи дієвого публічного управління, оскільки ототожнюється із владою бюрократії у гіршому розумінні цього поняття та недосконалістю правового забезпечення механізмів боротьби із нею. [1]

У системі публічного управління корупція найчастіше може проявлятися під час:

- надання ліцензій на право займатися виробничою чи підприємницькою діяльністю, дозволів на встановлення об'єктів роздрібною торгівлі чи засобів реклами;
- приватизації об'єктів державної власності (шляхом встановлення заниженої вартості об'єктів в інтересах окремих осіб, втручання у процес аукціону, створення штучних обмежень та перешкод для доступу до торгів тощо);
- визначення пільг, встановлення інвалідності, видання санаторно-курортних путівок, направлення для безкоштовного лікування чи оздоровлення; непрозорого ціноутворення на лікарські засоби; отримання права щодо переорієнтації навчальних закладів на контрактні форми навчання, організації платних навчальних курсів для абітурієнтів, втручання в роботу приймальних комісій чи безпосередньо в навчальний процес – у освітній, медичній та інших соціальних сферах;
- розпаювання земель, нецільового використання заповідних зон чи земель рекреаційного призначення, виділення земельних ділянок для приватного будівництва, виведення земель сільськогосподарського призначення тощо. [2]

Підприємництво та громадськість на регіональному рівні дедалі частіше стикаються з механізмами відтворення кругової поруки, за якої місцеві чиновники, податкові та митні органи покривають один одного. Корупційні дії часто супроводжують діяльність СЕС, пожежних інспекцій, митниці, податкової служби та інших установ, що наділені контрольними та дозвільними функціями.[3]

Реформування системи публічного управління є одним із визначальних напрямків на шляху подолання корупції. З метою реформування системи публічного управління регіональним розвитком в антикорупційному напрямку необхідним є проведення низки заходів:

1. Подолання корупції у сфері надання публічних послуг:

- використання засобів соціальної підзвітності: організація консультаційно-інформаційних служб для інформування громадськості про комплекс гарантованих публічних послуг, що надаються державними та комунальними установами; громадський моніторинг корупційних правопорушень у вказаних закладах із подальшим розголошенням;
- забезпечення ефективного контролю за діяльністю підприємств-надавачів публічних послуг з боку житлово-експлуатаційних управлінь, управлінь охорони здоров'я, управлінь освіти, виконавчих комітетів районних чи міських рад, управлінь захисту прав споживачів; створення умов для залучення до цього процесу громадських організацій;
- посилення взаємодії об'єднань громадян з органами державної влади і органами місцевого самоврядування у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, забезпечення підтримки громадянським суспільством антикорупційних заходів, що здійснюються державною та регіональною владою;
- створення умов для виконання функцій громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів Українською антикорупційною коаліцією інститутів громадянського суспільства (створеної на початку грудня 2011 р.), Всеукраїнською громадською організацією «Всеукраїнська Спеціальна Колегія з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю» чи іншими профільними інститутами громадянського суспільства.[4]

Література

- [1] Коррупция: украинский рецепт // <http://www.acrc.org.ua/ua/news-and-events/news/all/korruptczyya-ukraynskyj-reczept.html>
- [2] Аналітичний звіт щодо корупційних ризиків у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності публічної адміністрації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/21894>; Захід лякає корупція та бюрократія в «джунглях» українського бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.transparentukraine.org/?p=8235>; Основна проблема в Україні – корупція та непрозора приватизація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukr.lb.ua/news/2012/06/07/155057_nalogovaya_nagruzka_seychas_samaya.html
- [3] Виступ Президента України на засіданні Ради регіонів 15 вересня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/21206.html>
- [4] Аналітична записка. Щодо протидії корупції в системі державного управління регіональним розвитком року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/908/>